

- наук. 2025. Вип. 83, ч. 2. С. 248–251. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/83_2025/part_2/83-2_2025.pdf#page=248
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
 4. Babali A. G. The ways of representing hidden meanings in English-language fiction discourse // Amazonia Investiga. 2023. Vol. 12, No. 69. P. 304–314. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.27>
 5. Karanevych M. I., Kutsa O. I. Reproduction of the pragmatic potential in fiction translation // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Serii: Filolohiia. 2019. Issue 5(73). P. 29–31.
 6. Seheda O. Current challenges of Ukraine's public diplomacy // Specialized and Multidisciplinary Scientific Researches. 2020. Vol. 5. P. 45–52.

Берестецька Марія

здобувач другого рівня вищої освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: Пасічник Н. І.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу

ВІДТВОРЕННЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ВОЄННОЇ ПОЕЗІЇ СЕРГІЯ ЖАДАНА

У сучасному українському літературному дискурсі війна постає не лише як історична чи політична реальність, а як потужний естетичний чинник, що трансформує мовлення, образність і сам спосіб письма. Поезія Сергія Жадана функціонує як форма свідчення, у якій індивідуальний досвід війни перетворюється на колективну пам'ять. Вивченню творчості Сергія Жадана присвятили наукові дослідження Ю. Андрухович, А. Бабенко, І. Бондар-Терещенко, Я. Голобородько, А. Демченко, І. Дзюба, та ін. Воєнна поезія Сергія Жадана викликає значний суспільний резонанс, адже тексти не просто описують війну – вони моделюють стан людини всередині травматичної реальності.

Переклад такої поезії становить особливу складність, оскільки перекладач має відтворити не лише зміст, а й емоційний ритм, інтонацію, фрагментарність і напруження. У цьому контексті ключовим стає поняття **відтворення травматичного досвіду**, який у Жадана часто передається через мінімалізм, повтори, тілесність і паузи.

Метою дослідження є виявлення та аналіз перекладацьких стратегій у відтворенні воєнної поезії Сергія Жадана, зокрема способів передачі травматичного досвіду через лексичні, стилістичні та ритмічні засоби в англомовних перекладах.

У перекладознавстві проблема відтворення травматичного досвіду безпосередньо пов'язана з поняттям еквівалентності, яка виходить за межі суто лексичної відповідності й охоплює стилістичний та емоційний рівні тексту. Особливої ваги набувають стратегії доместикації та форенізації: перша

спрямована на адаптацію тексту до культури реципієнта, тоді як друга – на збереження чужорідності й автентичності досвіду [4, с. 38]. У випадку воєнної поезії Жадана очевидною є тенденція до форенізації, оскільки надмірна адаптація може призвести до згладжування травматичного ефекту.

Матеріалом дослідження є такі поезії Сергія Жадана: «**Візьми лише найважливіше**» (*Take Only What Is Most Important*, переклад Еллен Поплавської), «**Плейєр**» (*Headphones*, переклад Вірлани Ткач і Ванди Піфс), «**Як ми будували свої дома?**» (*How We Were Building Our Houses*, переклад Юджинії Ошурко).

У вірші «Візьми лише найважливіше» одним із ключових засобів репрезентації травматичного досвіду є повтор:

*«Друзі не вернуться...
не буде сонного світла...
не буде зелених долин...»* [2, с. 14].

Повтор конструкції «не буде» створює ефект поступового накопичення втрати. Кожен наступний рядок посилює попередній, формуючи ритм, що імітує нав'язливе повернення думки до травматичної події.

В англійському перекладі:

*«friends will not return...
there will be no sleepy light...
there will be no green valleys...»* [6]

збереження однакової синтаксичної структури є принциповим перекладацьким рішенням. Відмова від варіативності (наприклад, використання синонімів) дозволяє передати саме **монотонність втрати**, яка є суттєвою складовою травматичного досвіду.

Водночас український варіант звучить більш інтонаційно напружено через ритмічну гнучкість мови, тоді як англійський – більш стримано, що частково змінює емоційний ефект.

У поезії Жадана травма часто передається через тілесні відчуття. У вірші «Плейєр» читаємо:

*«Більше нічого не відчувати...
Окрім запаху...
Окрім трупного запаху»* [2, с. 68].

Цей уривок демонструє звуження досвіду до одного сенсорного каналу – запаху, який стає маркером смерті. Важливо, що образ подається поступово, через повтор «окрім», що підсилює напруження.

В англійському перекладі:

*«to feel nothing else...
except the smell...
except the smell of corpses»* [5]

ключовий образ передано буквально. Відсутність пом'якшення (наприклад, через евфемізми) є важливою перекладацькою стратегією, що дозволяє зберегти фізіологічну різкість тексту.

Однак українське словосполучення «трупний запах» має більшу експресивність через компактність і звукову щільність, тоді як англійський варіант є більш описовим, що частково знижує інтенсивність.

Характерною рисою поезії Жадана є фрагментарність висловлювання, що відображає розірваність свідомості:

«Більше нічого не відчувати...

Окрім запаху...» [2, с. 68].

Трикрапки тут виконують функцію не лише паузи, а й **мовчання**, яке є частиною змісту. Це мовчання вказує на неможливість повного висловлення пережитого. У перекладі ці паузи збережено, що дозволяє відтворити темп мовлення. Проте навіть при формальній еквівалентності внутрішній ритм змінюється через різну довжину слів і синтаксичні особливості англійської мови.

У вірші «Як ми будували свої дома?» [1, с. 64] травматичний досвід часто подається через зіставлення звичайного життя і його руйнування. Образ будівництва дому – символ стабільності – набуває протилежного значення в контексті війни.

У перекладі: «How we were building our houses...» [3] зберігається граматична структура (Past Continuous), яка підкреслює тривалість і незавершеність дії. Це є важливим перекладацьким рішенням, оскільки форма «were building» передає процесуальність, що в контексті війни набуває трагічного значення: дія триває, але її результат опиняється під загрозою або знищується.

У наступних рядках відтворюється лексика будівництва – «walls», «roofs», «foundations», яка в українському тексті має не лише буквальне, а й символічне значення. Вона формує уявлення про впорядкований світ, що поступово руйнується.

Важливо, що в перекладі ці слова передаються без додаткових пояснень, що дозволяє зберегти їхню багатозначність. Водночас українське «дома» має ширший емоційний спектр, ніж «houses», оскільки може включати ідею «рідного простору», а не лише фізичної будівлі. Таким чином, у перекладі частково втрачається культурно-емоційний підтекст.

Висновки. Проведений аналіз показує, що переклад воєнної поезії Жадана загалом орієнтований на збереження емоційного коду тексту. Найбільш успішними є перекладацькі рішення, які не згладжують різкість і не уніфікують стиль оригіналу. Водночас повна еквівалентність є недосяжною через відмінності у фонетиці, різну ритмічну організацію мов, культурні конотації окремих слів. Найважливішим завданням є збереження ритму втрати, тілесності образів, фрагментарності мовлення. Саме ці елементи формують емоційний вплив тексту і дозволяють читачеві іншої культури не просто зрозуміти, а частково пережити досвід, закладений в оригіналі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жадан С. В. Динамо Харків. 8-ме вид. Київ : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2022. 240 с.

2. Жадан С. В. Життя Марії. Чернівці : Meridian Czernowitz, 2023. 184 с.
3. Anna Aguilar Amat, Web Oficial - www.annaaguilaramat.net. URL: https://www.annaaguilaramat.net/descarregas/Serhiy%20Zhadan_Ukraina_translated%20into%20English,%20Spanish%20&%20Catalan.pdf (дата звернення: 12.04.2026).
4. Ivashkiv R. Translating Ukrainian War Poetry into English: Why It Is Relevant. East/West: Journal of Ukrainian Studies. 2022. Т. 9, № 1. С. 38.
5. Poem: Headphones. New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2021/08/26/magazine/poem-headphones.html> (дата звернення: 12.04.2026).
6. Take – Serhiy Zhadan – Ukrainian Poetry. Ukrainian Poetry – translated to English by Ellen Poplavska. URL: <https://ukrainianpoetry.com/take-serhiy-zhadan/> (дата звернення: 12.04.2026).

Воляник Мирослава

здобувач першого рівня вищої освіти,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник: Василенко О.В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики англійської мови

LINGUOCULTURAL ASPECTS AND PROBLEMS OF EQUIVALLANCE IN TRANSLATION

In contemporary translation studies, translation is viewed as a complex multidimensional process that goes beyond mere linguistic substitution and involves the transfer of culturally conditioned meanings. In the context of globalization, translation plays a crucial role as a tool of intercultural communication, enabling interaction between different linguistic and cultural communities [1].

The relevance of this research lies in the growing need to analyze the cultural component of translation and to reconsider the concept of equivalence, which is now understood as a relative and dynamic category rather than an absolute one. Therefore, particular attention should be paid to linguocultural aspects and the challenges of achieving equivalence in translation [1].

Language is an integral part of culture, reflecting the worldview, values, and historical experience of its speakers. Therefore, translation inevitably involves not only the transfer of linguistic meaning but also the interpretation of cultural content. Modern research emphasizes that translation is a form of intercultural mediation, in which the translator must reconstruct cultural conceptualizations embedded in linguistic units. These conceptualizations may include cultural schemas, metaphors, and categories that are deeply rooted in a specific culture [4].

Linguocultural aspects are particularly evident in the translation of culture-specific elements such as realia, idioms, metaphors, and symbolic expressions. These units often carry implicit meanings that cannot be directly transferred into another language. The translation of such elements requires not only linguistic competence but also cultural awareness and interpretative skills. In this sense, the translator acts